

Principielle synspunkter på bidrag til politiske partier

1. Problemet

I den senere tid har der været ført en heftig debat om fagbevægelsens bidrag til politiske partier koncentreret om det forhold, at den enkelte gennem sit fagforeningskontingent kan være tvunget til at støtte et politisk parti, som vedkommende ikke sympatiserer med.

I denne artikel diskuteres en række overordnede problemstillinger vedrørende bidrag til politiske partier: 1) Hvilke problemer kan bidrag til politiske partier skabe, 2) hvorfor støtter interesseorganisationer overhovedet politiske partier, 3) hvorfor er politiske partier interesserede i at modtage bidrag, 4) hvilke begrænsninger på bidrag kan tænkes indført, og 5) hvem vil have interesse i at gennemføre sådanne begrænsninger.

En række forhold taler for at gennemføre begrænsninger på adgangen til at yde bidrag til politiske partier. F.eks. kan nævnes: 1) Uden begrænsninger kan politiske kampagner blive så dyre, at økonomisk dårligt stillede partier udelukkes fra deltagelse. 2) Store bidragydere kan påvirke valgresultatet gennem fordelingen af deres støtte og derved udhule det demokratiske princip: »En mand, én stemme«. 3) Det har været fremført, at

bidrag til politiske kampagner indebærer en mis-allokering af ressourcer fra produktiv til uproduktiv anvendelse, hvorfor en begrænsning af det mulige bidrag kunne være ønskelig. Ud fra denne betragtning er politiske kampagner et nul-sum spil, indenfor hvilket der fordeles en på forhånd given ressourcemængde, men hvor der ikke skabes ny værdi. 4) Hvis udfaldet af en valgkampagne delvist afhænger af bidragenes fordeling, er der en risiko for, at vinderen søger at belønne sine bidragsydere efter valget. Denne tendens er nok mest udtalt i et to-parti system, mens begreberne »vinder« og »taber« er mere diffuse i et fler-partisystem som det danske¹⁾. I et sådant flerparti system kan »vinder« og »taber« defineres ved partiernes relative indflydelse (magt) i parlamentet. Denne indflydelse er dels bestemt af partiets stemmeandel, og dels af partiets placering i forhold til den dominerende koalition. 5) Endelig skal det fremhæves, at en begrænsning af bidrag til politiske kampagner²⁾ altid vil blive gennemført af en majoritet. Man må derfor på forhånd forvente, at majoritetens stilling bedres på bekostning af minoritetens. For praktiske formål vil det sige, at bestående - velkendte - partier bedrer deres position på bekostning af mindre kendte - nydannede - partiers position.

Under den nuværende ordning vedrørende bidrag til politiske partier og deres kampagner er der ubegrænset bidragsmulighed, og de politiske partiers regnskaber er ikke offentligt tilgængelige. Denne ord-

*Adjunkts, Ph. D.,
Institut for Offentlig Økonomi og Politik,
Odense Universitet*

ning kan betragtes som den ene yderlighed. Den anden yderlighed er en ordening med ren statslig finansiering og offentlig tilgængelige regnskaber. Mellem disse yderpunkter findes der en række mellemformer, som f.eks. forbud mod organisationers bidrag, og/eller begrænsning af det mulige bidrag fra en enkelt bidrager.

2. Bidrag til politiske partier

Bidrag til politiske partier kan opdeles i to grupper: 1) Ideologiske bidrag og 2) interessegruppebidrag. Ideologiske bidrag er bidrag fra individer, som generelt støtter et partis politik og bidrager til partiet, men uden at forvente nogen speciel belønning for deres bidrag.

Interessegruppebidrag ydes derimod til politiske partier i forventning om et afkast eller en »modydelse«. Dette afkast kan bestå i en ændring af partiets politik på et givet område eller en øget sandsynlighed for, at det foretrukne parti får »et godt valg« og dermed større indflydelse. Afkastet kan også bestå i, at interessegruppen får direkte adgang til det politiske parti og dermed mulighed for direkte at kommunikere sine synspunkter. F.eks. er LO's bidrag til socialdemokratiet diktet af fælles interesse i at øge socialdemokratiets indflydelse.

Den analytiske sondring mellem ideologiske- og interessegruppebidrag er naturligvis i praksis flydende, da ideologiske bidrag også påvirker sandsynligheden for, at det foretrukne parti får større indflydelse. Det afgørende er imidlertid, at nogle bidrag kan betragtes som en investering (alternativt, som en forsikring) fra bidragerens side. Bidrag af denne type vil primært komme fra organiserede grupper, da det i et demokratisk samfund er meget lettere at kanalisere et »afkast« til

en organiseret gruppe end til en privat person.

3.1. Interessegruppebidrag

Udbudsfunktionen for bidrag til politiske partier er bestemt af det forventede afkast på bidraget. Dette afhænger dels af bidraget til partiet og dels af partiets indflydelse i parlamentet. Vurderingen af partiets indflydelse i parlamentet beror på bidragerens subjektive skøn. Skønnet afhænger bl.a. af partiets forventede stemmeandel, af forventningen vedrørende partiets placering ved regeringsdannelsen, og af partiets stilling i forhold til den dominerende koalition. Dette sidste forhold kan illustreres ved det radikale venstres store indflydelse i det nuværende folketing.

Lad os antage følgende: 1) Bidrageren støtter et enkelt parti. 2) Bidrageren betragter andres bidrag som uafhængige af sit eget, og 3) partiernes regnskaber er ikke offentligt tilgængelige. I denne forenkledte situation kan bidragerens forventede afkast skrives som:

$$1. E(A_i^k) = p_i^k (m_i^k) A_i^k(m_i^k)$$

hvor $E(A_i^k)$ er det forventede afkast fra partiet k til bidrageren i , p_i^k er i 's subjektive vurdering af partiet k 's indflydelse og m_i^k er størrelsen af bidraget fra i til k .

Bidraget fra i til k påvirker således både vurderingen af k 's forventede indflydelse og afkastet fra k .

3.2. Afkastets specielle karakter

Afkastet (A_i^k) er ikke en objektivt fastlagt størrelse, men er bidragerens vurdering af de fordele, det støttede parti vil lade tilflyde ham. Der er tale om en implicit kontrakt mellem bidrageren og det støttede parti, hvor bidragerens vurdering af af-

kastet bl.a. er bestemt af tidligere erfaringer med det pågældende parti og partiets program. Hvis det støttede parti ikke opfylder denne implicitte kontrakt, kan bidragsyderen vælge at undlade at støtte partiet fremover og evt. vælge at støtte et konkurrerende parti. Konkurrencen mellem partierne vil derfor fremme indfrielsen af disse implicitte kontrakter.

Generelt vil afkastet til en bidragsyder have karakter af et kollektivt gode for en given gruppe, fordi det er vanskeligt for et politisk parti at begrænse et afkast til et enkelt individ eller til en enkelt virksomhed (forsøg på en sådan begrænsning vil hurtigt blive kaldt korruption). Det er i langt højere grad muligt for et politisk parti at yde et afkast til grupper, som f.eks. en fagforening, mælkeproducenter eller skibsværfter.

Dette bevirker, at (potentielle) bidragsydere indenfor en given gruppe har en naturlig interesse i at slutte sig sammen og yde et samlet bidrag til udvalgte partier. Gennem en organisatorisk sammenslutning kan gruppen sikre sig, at alle, som får gavn af afkastet på gruppens bidrag, også bidrager til bidragets finansiering.

Også det politiske parti vil være interesseret i, at bidragsydere slutter sig sammen, da partiet derved kan sikre sig, at kun de, som bidrager til partiet, får et afkast fra dette.

Ved at bidrage til et politisk parti sikrer yderen sig således et potentielt afkast, der af den givne gruppe tilegnes som et kollektivt gode, men set fra andre grupper (incl. grupper af ikke-organiserede samfundsmedlemmers) side, kan dette afkast være et »onde«, da afkastet til disse grupper herved kan blive reduceret.

3.3. Bidrag som investering

En bidragsyder vil støtte et parti så længe følgende relation er opfyldt:

$$2. \quad \partial E(A_i^k) / \partial m_i^k = (\partial p_i^k / \partial m_i^k) A_i^k + p_i^k (\partial A_i^k / \partial m_i^k) \geq 1 + r$$

Venstresiden i relation 2 udtrykker ændringen i det forventede afkast fra k til i ved en marginal ændring i i 's bidrag (m_i^k) til k . Det forventede afkast påvirkes af to veje ved en ændring i bidraget. Partiets (k 's) forventede indflydelse, p_i^k , påvirkes af bidraget, da det forventes, at partiets stemmeandel øges, når bidraget til partiet øges (hviket er et kollektivt gode for alle som støtter det pågældende parti). Endvidere påvirkes afkastet (A_i^k), da partiet må forventes at være villig til at øge afkastet til bidragsyderen, når denne øger sit bidrag.

Bidragsyderen vil øge sit bidrag så længe afkastet fra dette er større end afkastet fra alternative investeringer - udtrykt ved $(1+r)$ i relation (2). Når venstre og højresiden er lige store er det, set fra bidragsyderens side, optimale bidragsomfang realiseret.

I figur 1 er en mulig sammenhæng mellem afkastet (A_i^k) og bidraget (m_i^k) illustreret. Den illustrerede sammenhæng (kurven 0-A') afspejler, at afkastet antages at stige med bidraget størrelse, og at bidraget giver aftagende grænseudbytte. Dette sikrer, at der vil være en grænse for det ydede bidrag.

Hvis $p_i^k = 1$, dvs., det støttede parti forventes at få fuldstændig kontrol i parlamentet, vil det optimale bidrag være givet med m^* , (dvs. bidraget er bestemt af $\partial A_i^k / \partial m_i^k = 1+r$). Hvis $p_i^k < 1$ og $\partial p_i^k / \partial m_i^k = 0$ er hældningen på kurven, som beskriver det forventede afkast ($E(A)$) givet ved $p_i^k (\partial A_i^k / \partial m_i^k)$, hvilket altid vil være mindre end hældningen på 0-A'. Denne situation er illustreret ved kurven 0-E(A), der bestemmer et bidragsomfang m' . Hvis $\partial p_i^k / \partial m_i^k > 0$ vil den relative forskel mellem det mulige afkast

og det forventede afkast falde, når bidraget stiger, dvs. at kurven over det forventede afkast nu vil ligge mellem de to ind tegnede kurver, men det optimale bidrag vil stadig være mindre end m^* .

3.4. En generel model

Om en given bidragyder (i) er bedre eller dårligere stillet som følge af andres bidrag til samme parti afhænger af følgende udtryk:

$$(3) \quad \partial E(A_i^k) / \partial m_i^k = (\partial p_i^k / \partial m_i^k) A_i^k + p_i^k (\partial A_i^k / \partial m_i^k) \geq 0,$$

hvor A_i^k er afkastet fra k til i, som beskrevet i relationerne 1 og 2. Udtrykket m_j^k er bidraget fra en anden bidragyder (j) til det samme parti (k).

Det første led (på højre-siden) er positivt. Fortegnet til det andet led kan derimod ikke bestemmes a priori. Generelt må det forventes, at jo mere divergerende bidragydernes interesser er, jo mindre vil udtrykket A_i^k / m_j^k være. Det er tænkeligt, at (3) er negativ for alle bidragydende grupper, d.v.s. at der kan opstå en situation, hvor alle er interesserede i at begrænse muligheden for at bidrage.

Man kan forestille sig, at konflikten mellem bidragydere i Danmark vil blive intensiveret, hvis folketinget søger at føre en egentlig industripolitik, hvor man i højere grad end nu anvender en selektiv politik. F.eks. vil en socialdemokratisk støtte til højteknologiske virksomheder kunne bringe partiet i konflikt med fagbevægelsen, som forventeligt vil støtte arbejdskraftintensive virksomheder. Der kan således opstå en situation, hvor socialdemokratiet modtager støtte fra såvel fagbevægelsen som fra højteknologiske virksomheder. To bidragsgrupper, som i det mindste på kort sigt, har divergerende interesser.

Modellen kan nemt generaliseres til at

omfatte en situation, hvor bidragydere støtter flere politiske partier, og hvor de risikerer at blive »straffede« for bidrag til politiske »tabere«. (Dette forudsætter »åbne« regnskaber). En bidragyder vil være interesseret i at bidrage til flere politiske partier, da bidragyderen under de givne antagelser udelukkende ser på de forventede afkast og ikke er bundet af ideologiske overvejelser.

Bidragyderens (i's) forventede afkast fra bidrag til partiet k er »på grænsen« bestemt af følgende udtryk:

$$(4) \quad \partial E(A_i^k) / \partial m_i^k = (\partial p_i^k / \partial m_i^k) A_i^k + p_i^k \left(\frac{\partial A_i^k}{\partial m_i^k} \right) + \sum_{l \neq k} \left(\frac{\partial p_i^l}{\partial m_i^k} A_i^l \right) + p_i^l \left(\frac{\partial A_i^l}{\partial m_i^k} \right)$$

De to første led i relation 4 blev diskuteret i forbindelse med relation 3. De to sidste led er den summerede værdi af ændringen i afkastet fra k til i, når i ændrer sin støtte til andre partier (L). Denne summerede ændring er sammensat af leddet $(\partial p_i^L / \partial m_i^k) A_i^L$, som udtrykker ændringen i andre partiers forventede indflydelse, når støtten til k ændres, og leddet $(\partial A_i^L / \partial m_i^k) p_i^L$ udtrykker ændringen i afkastet fra andre partier (L), når støtten til k ændres. Dette afkast vil ændres, hvis andre partier reagerer på i's støtte til k, ved at reducere deres afkast til i. Dog vil $\partial A_i^L / \partial m_i^k$ være nul, når partiernes regnskaber ikke er offentligt tilgængelige, hvorfor andre partier ikke er informerede om ændringer i i's støtte til k.

Det følger umiddelbart, at bidragydere altid vil foretrække lukkede regnskaber, da de derved ikke risikerer at blive »straffet« for bidrag til andre partier. Denne straf kommer ikke nødvendigvis fra andre partier, men kan også komme fra en bidragydere kunders og forretningsforbindelser.

Derimod vil valgets »vinder« være interesseret i offentligt tilgængelige regnskaber, da »vinderen« dermed kan »straffe«

bidragydere til konkurrerende partier. Denne »straf« kan bestå af en reduktion af afkastet til de pågældende bidragydere.

Vi har overfor betragtet bidragyderen som en homogen enhed. Denne betragtningsmåde er dog ikke altid tilfredsstillende. F.eks. vil en bidragydere bidrag til forskellige partier ofte være begrundet i et ønske om at tilfredsstille et mindretal i den bidragydende organisation. F.eks. kan fagbevægelsens bidrag til en række partier på venstrefløj være begrundet i dette forhold. Dette ændrer dog ikke ovenstående analyse.

4. Efterspørgslen efter bidrag

Politiske partier efterspørger bidrag, da disse øger partiets mulighed for at føre en mere effektiv valgkampagne og derved øge partiets stemmeandel.

Vi vil her betragte partiet som en abstrakt enhed med følgende nyttefunktion:

$$(5) \quad U_k = U_k(\pi, \bar{I}, \bar{S})$$

hvor π er partiets forventede stemmeandel, $\bar{I}$ er en vektor som beskriver partiets foretrukne (ideelle) standpunkter, og $\bar{S}$ er en vektor som beskriver partiets faktiske standpunkter.

Partiets stemmeandel afhænger af vektoren $\bar{S}$ i.f.t. alle partiets standpunkter samt bidrag til partiet.

Partiet kan ved hjælp af bidrag udbrede sine synspunkter mere effektivt og kan fremskaffe mere information om vælgerne præferencer vedrørende forskellige politiske spørgsmål. Endelig kan bidrag benyttes til at sikre partiets kandidater en bedre skoling for derigennem at opnå en (forventet) større stemmeandel.

I en situation uden bidrag er partiets forventede stemmeandel udelukkende bestemt af partiets standpunkter og partiet vil modificere disse indtil:

$$(6) \quad \frac{\partial U}{\partial \pi} \frac{\partial \pi}{\partial \bar{S}} + \frac{\partial U}{\partial \bar{S}} = 0$$

Partiet vil således afveje fordelene ved at opnå en større stemmeandel gennem »tilpasning« af sine standpunkter (1. led) overfor ulempen ved at føre en politik, som ikke er partiets foretrukne (2. led).

Et parti k vil være villig til at ændre sine standpunkter for at modtage bidrag så længe følgende relation holder:

$$(7) \quad (\partial U_k / \partial \pi) \left(\frac{\partial \pi}{\partial m_k^i} \right) + \frac{\partial U}{\partial \pi} \frac{\partial \pi}{\partial \bar{S}} \frac{\partial \bar{S}}{\partial m_k^i} + \frac{\partial U}{\partial \bar{S}} \frac{\partial \bar{S}}{\partial m_k^i} > 0$$

Det første led i 7 udtrykker nytteændringen opnået gennem bidragets effekt på partiets forventede stemmeandel. Denne effekt kan være positiv eller nul. Effekten vil være nul, hvis der er fuld information.

Men bidraget er opnået ved, at partiet modificerer sine standpunkter. Ændring i partiets standpunkter påvirker ligeledes den forventede stemmeandel. Denne virkning er beskrevet af 2. led i (7). Effekten kan være positiv eller negativ afhængig af om partiet bevæger sig »mod« eller »væk fra« populære standpunkter. Tredie led i (7) beskriver, hvorledes ændringen i partiets standpunkter direkte påvirker partiets »nytte«. Denne effekt vil være positiv, hvis støtten til partiet ydes af en bidragyder, hvis interesser er i (nær) overensstemmelse med partiets foretrukne standpunkter. Det kan f.eks. tænkes at bidrag fra LO til Socialdemokratiet er af denne type.

A priori er det ikke muligt at afgøre om bidrag til politiske partier implicerer, at partiet er i bedre eller ringere overensstemmelse med vælgerne præferencer. Det fremgår af relation (7), at et parti kan være villig til at modificere sine standpunkter mod partiets foretrukne standpunkter, når det modtager et bidrag fra

en bidragyder, hvis interesser er i (nær) overensstemmelse med partiets ideelle standpunkter, selv om partiets stemmeandel derved mindskes.

Omvendt kan partiet modtage bidrag fra bidragydere, som får partiet til at modificere sine standpunkter væk fra partiets ideelle standpunkter, hvis partiets forventede stemmeandel derved øges.

Denne formulering af efterspørgslen efter politiske bidrag afspejler det forhold, at et stærkt ideologisk præget parti vil være utilbøjelig til at ændre sin politik for at modtage bidrag. For et sådant parti vil udtrykket $\frac{\partial U}{\partial S}$ i (7) dominere. Ej heller vil et parti, som udelukkende er interesseret i dets forventede stemmeandel, være villig til at modtage bidrag (med et implicit løfte om at ændre dets standpunkter), når den samlede effekt på stemmeandelen er negativ.

Det kan således ikke på forhånd afgøres om bidrag til politiske partier medfører en faktisk politik, som er i overensstemmelse med flere eller færre vælgeres interesser. Diskussionen rejser endvidere det principielle spørgsmål, om partiets overensstemmelse med vælgernes præferencer alene kan måles ved partiets stemmeandel. Stemmeandelen alene udtrykker ikke »styrken« af tilfredsheden med partiets standpunkter, hvorimod bidragydere gennem bidragsvariation kan udtrykke sin præference intensitet.

5. Empirisk arbejde omkring bidrag til politiske partier

Estimation af betydningen af bidrag til politiske kandidater har primært været foretaget på Nordamerikanske data. Det politiske system i Nordamerika adskiller sig fra det danske ved at anvende valg i enkeltmandskredse, der tillader en simpel vinder - taber betragtning, hvilket letter fortolkningen af disse resultater.

Resultater fra disse estimationer viser entydigt, at bidrag til kandidater valgt i den foregående periode har betydelig mindre effekt på kandidatens stemmeandel end bidrag til nye kandidater (se bl.a. Jacobson, 1978).

Dette forhold er blevet forklaret ved, at allerede valgte politikere er mere kendte af offentligheden, hvorfor en valgkampagne har mindre effekt på disses stemmeandel. I Jacobson (1978) vises endda, at yderligere bidrag til allerede valgte kandidater har en negativ effekt på disses stemmeandel. Dette resultat skal dog fortolkes med varsomhed, da den negative effekt skyldes, at en allerede valgt politiker øger sin kampagne i takt med udfordrerens. Men da udfordrerens kampagne er mere effektiv (målt ved effekten på stemmeandelen) fremtræder det, som om bidrag til allerede valgte politikere har en negativ effekt på stemmeandelen. Det følger direkte heraf, at det er de allerede valgte politikere, som har interesse i at begrænse bidrag til politiske kampagner.

Det fremgår endvidere af disse undersøgelser, at jo mere sikker en kandidat er på at blive genvalgt, des mindre vil hans kampagne være. Dette skyldes, at en sådan politiker ikke efterspørger bidrag til sin kampagne og vil være utilbøjelig til at ændre sine standpunkter for at modtage bidrag. Begge forhold medvirker til at reducere hans kampagne.

6. Alternative finansieringsformer af politiske kampagner

Der findes i udlandet en række forskellige finansieringsformer af politiske kampagner. I Sverige er partiernes kampagner offentligt finansierede. I Canada er det maksimale beløb en kandidat må bruge knyttet til antallet af vælgere i det pågældende område. I USA er der grænser for, hvad den enkelte bidragyder kan yde i

støtte til en politisk kampagne, ligesom partiernes regnskaber skal være offentligt tilgængelige.

I det følgende skal vi undersøge enkelte implikationer af disse ordninger.

6.2. Bidrag fra faglige organisationer

Debatten i Danmark har fokuseret på erhvervsorganisationernes bidrag til politiske partier. For disse er det på grund af bidragets karakter som offentligt gode, fordelagtigt at yde et samlet bidrag til udvalgte politiske partier. Dermed vil de, der potentielt nyder godt af »afkastet« via deres medlemskontingent også deltage i bidragets finansiering. Dette forudsætter naturligvis, at medlemskredsen omfatter alle, som får gavn af bidraget.

I det omfang grupper står udenfor organisationerne, kan det kollektiv gode aspekt ved bidrag ikke internaliseres, da ikke-medlemmer dermed får glæde af organisationernes bidrag. Et forbud mod bidrag fra disse organisationer vil øge den enkelte arbejders og arbejdsgivers mulighed for at »free-ride« på andres bidrag. Incitamentet til at »free-ride« vil dog være forskelligt. Dette skyldes, at bidrag fra den enkelte arbejder kun vil have en minimal effekt på det støttede partis forventede indflydelse og politik p.g.a. bidragets beskedne omfang. Endvidere er antallet af arbejdere så stort, at det vil være umuligt at etablere en uformel overenskomst, hvor alle frivilligt forpligter sig til at yde støtte til bestemte partier.

Diskussionen om fagbevægelsens bidrag til politiske partier skal ses i lyset af fagbevægelsens centrale opgave: at tilvejebringe kollektive goder til dens medlemmer. Disse kollektive goder er f.eks. løn-aftaler, aftaler om arbejdsvilkår, om arbejdstid etc.

Fælles for de opnåede kollektive goder

er, at såvel medlemmer som ikke-medlemmer får gavn af disse.

Det direkte økonomiske incitament (for den enkelte) til at være medlem af en fagforening er ringe. Det enkelte medlems indflydelse på de indgåede aftaler - og dermed indflydelse på sine løn- og arbejdsvilkår - er minimal, hvorimod han som medlem skal betale fagforeningskontingent og dermed har direkte omkostninger ved medlemskabet.

Fagbevægelsens styrke, dvs. dens evne til at skabe kollektive goder for medlemmerne, afhænger af dens medlemskreds størrelse. Således er der en konflikt mellem fagbevægelsens mål, hvis opfyldelse afhænger af medlemstallet, og det ringe (privat)økonomiske incitament (for den enkelte) til medlemskab.

I mangel af økonomisk incitament til medlemskab har fagbevægelsen i udstrakt grad anvendt forskellige former for tvang overfor arbejdere, som ikke ønskede medlemskab.²⁾

Fagbevægelsens bidrag til politiske partier er kun et blandt mange midler, der anvendes for at tilvejebringe kollektive goder til dens medlemmer. Men for så vidt, at disse bidrag reducerer fagbevægelsens medlemskreds, skaber indre splittelse eller nødvendiggør en større anvendelse af tvang - end anvendelsen af andre midler - må det forventes, at fagbevægelsens vil være interesseret i at finde alternative former til finansiering af det/de parti(er), den ønsker at støtte.

Incitamentet til at »free-ride« på arbejdsgiversiden er ringere. Den enkelte virksomhed har ofte så store økonomiske ressourcer, at den har mulighed for at påvirke et udvalgt partis politik og partiets forventede stemmeandel.

Antallet af virksomheder i en bestemt branche er endvidere ofte så lille, at det er muligt at etablere en uformel overens-

komst, hvorefter hver virksomhed forpligter sig til at bidrage et bestemt beløb til det udvalgte parti.

Det forventes, at en sådan koalition vil være (forholdsvis) stabil, da der i modsætning til det almindelige kartel, her er en »håndhæver« af kartellet, nemlig det støttede parti. Dette parti har en klar interesse i at opretholde kartellet, da de to aktører har sammenfaldende interesser. Som håndhæver af kartellet har det støttede parti endvidere mulighed for at »straffe« en virksomhed, som ikke indordner sig under aftalen. Denne »straffemulighed« afhænger dog af partiets muligheder for at føre en selektiv politik overfor den enkelte virksomhed.

6.3. Grænser på det mulige bidrag

Investeringer i politisk aktivitet er karakteriseret ved, at afkastet fra disse i høj grad er fremkommet gennem omfordeling af eksisterende ressourcer, hvorimod afkast fra alternative (private) investeringer i højere grad skaber ny værdi. Set fra den enkelte organisations synspunkt er det naturligtvis underordnet, om dens afkast fremkommer gennem omfordeling eller gennem skabelsen af ny værdi. Men set fra samfundets side er det uheldigt, at der investeres i aktiviteter, hvor det opnåede afkast overvejende fremkommer gennem omfordeling af eksisterende ressourcer.

Dette taler for at begrænse det mulige tilskud til politiske partier, med mindre bidragene medvirker til at øge vælgernes information om de politiske kandidater.

Hvis det enkelte bidrag ikke må overstige et bestemt beløb (m), og dette beløb er så lille, at det kan antages, at det ikke påvirker det forventede udfald af valget, kan det let vises, at det ydede bidrag til iøvrigt identiske partier primært vil tilfal-

de partiet med den størst forventede indflydelse.

Dette er illustreret i figur 2. I figuren er det ydede bidrag afsat ved at den horisontale akse og op ad den vertikale akse er afsat det forventede grænseafkast (dvs. $E(A)/\partial m$).

Kurverne A og B illustrerer det forventede afkast fra to partier som kun adskiller sig ved deres forventede indflydelse. Uden begrænsninger på det mulige bidrag vil de to partier modtage henholdsvis m_a^* og m_b^* i støtte, således at det forventede afkast fra begge partier »på grænsen« er lig afkastet fra alternative investeringer $(1+r)$. En begrænsning af bidragyderens mulige støtte til partierne vil resultere i en formindskelse af støtten til begge partier. Men da bidragyderen vil fordele sit bidrag således, at det forventede afkast »på grænsen« er ens fra begge partier vil en sådan begrænsning øge den relative forskel i fordelingen af støtten til fordel for partiet med den største forventede indflydelse.

Ifald den samlede støtte ikke må overstige m^{**} vil hele bidraget tilfalde partiet med den størst forventede indflydelse og det forventede grænseafkast vil være lig $(1+g)$.

En anden betragtning er, at en grænse på det mulige bidrag fra en enkelt bidragyder vil ramme partier som modtager bidrag fra mange små bidragydere mindre end partier, hvis bidrag primært ydes af få, men store, bidragydere.

6.4. Åbne regnskaber

Hvis partiernes regnskaber er offentligt tilgængelige kan bidragydere til partierne identificeres efter valget. Hermed har det »vindende« parti mulighed for at »straffe« bidragydere til andre politiske partier. Hvis denne mulighed udnyttes vil vi jf.

ligning (4) forvente, at det samlede bidrag til partierne vil aftage.

I en situation hvor bidragyderen forventer at blive straffet for bidrag til andre partier, vil denne mindske bidraget til alle partier. Dog vil bidraget til det parti, som har den største forventede indflydelse blive reduceret mindst, (da forventningen om straf er mindst for disse bidrag). Således vil offentligt tilgængelige regnskaber være til størst fordel for partier som allerede har stor indflydelse.

Det må også forventes, at vælgerne vil reagere overfor åbne regnskaber. Det kan f.eks. tænkes, at vælgerne udfra en lighedsbetragtning reagerer negativt overfor partier, som modtager store bidrag fra enkelte bidragydere eller modtager bidrag fra »upopulære« organisationer.

Ligeledes kan der tænkes at opstå en reaktion fra offentligheden overfor bidragydere, som åbenlyst støtter bestemte politiske partier, jf. den reaktion der har været mod fagbevægelsens støtte til socialdemokratiet.

7. Er begrænsninger på bidrag effektive?

Det er hidtil antaget, at eventuelle lovændringer vedrørende bidrag til politiske partier vil være effektive. Før der vedtages lovændringer på dette område bør det dog nøje undersøges, hvilke substitutionsmuligheder der er på dette område. F.eks. vil et forbud mod bidrag til politiske partier kun omfatte økonomiske bidrag, og ikke bidrag i form af gratis arbejdskraft. Ligeledes kan et sådant forbud omgås ved at bidragyderne indsætter annoncer i aviser i form af »politiske ugebrev« og lignende.

I USA har begrænsninger i bidragsmuligheden til politiske kandidater medført en voldsom stigning i antallet af de såkaldte PAC committees (political action

committees), som middel til at omgå bidragsbegrænsningerne.

Tilsvarende vil man i Danmark kunne forvente en stigning i størrelsen og antallet af fonde, som yder indirekte støtte til bestemte partier, f.eks. ved at udleje kontorbygninger til partierne til en lavere pris end markedsprisen. Tydeligvis er man stillet overfor vanskelige kontrolproblemer.

Tilslidst skal det fremhæves, at en af de største støtter til partiernes kampagner er Danmarks Radio, som gennem valgudsendelser yder en stor støtte til alle opstillede partier. Fordelingen af denne støtte er (i det mindste formelt) fastlagt på forhånd - som ens TV-tid til alle partier. Dette forhold er formentlig til størst gavn for de økonomisk dårligst stillede partier, som kun vanskeligt ville kunne opnå samme spredning af deres budskab på anden vis.

Hvis vi i Danmark får et reklame TV, i hvilket der tillades politiske reklamer, vil spørgsmålet om finansieringen af politiske partier blive mere afgørende.

8. Sammenfatning

I det foregående har vi specificeret en efterspørgsels- og en udbudsmodel for bidrag til politiske partier. En række implikationer af disse modeller er undersøgt. Dernæst præsenteredes udvalgte empiriske resultater vedrørende støtte til politiske kandidater. Det mest slående resultat af disse undersøgelser var, at bidrag til genvalgssøgende kandidater, havde betydelig mindre effekt på disses stemmetal end bidrag til ikke tidligere valgte kandidater, fordi allerede valgte politikere har en stor genkendelsesgrad blandt vælgerne. Derfor er en valgkampagne ført af en allerede valgt politiker mindre effektiv end en valgkampagne ført af en ikke tidligere valgt kandidat.

De empiriske undersøgelser er baserede på nordamerikanske undersøgelser og omhandler således politiske kampagner i enkeltmandskredse. Det skønnes dog, at resultaterne med forsigtighed kan overføres på danske forhold, hvor partier med ringe genkendelsesgrad kan sidestilles med ikke tidligere valgte kandidater i Nordamerika. Derimod har store indflydelsesrige partier, som f.eks. Socialdemokratiet, næppe større gavn af at føre en valgkampagne.

Tilslidst undersøgte virkningen af forskellige begrænsninger på bidrag til politiske partier. Det vistes, at en begrænsning af det mulige bidrag vil ramme de mindst indflydelsesrige partier hårdest, og at en begrænsning af det mulige bidrag fra organisationer udfra en »free-rider« betragtning vil ramme arbejdersiden hårdere end arbejdsgiversiden.

Ligeledes argumenteredes det, at offentligt tilgængelige regnskaber ville være til størst fordel for de mest indflydelsesrige partier, da disse partier derved fik mulighed for at »straffe« bidragydere til konkurrerende partier.

Det konkluderes således, at en bidragsbegrænsning har en tendens til at favorisere de allerede indflydelsesrige partier.

Fig. 1.

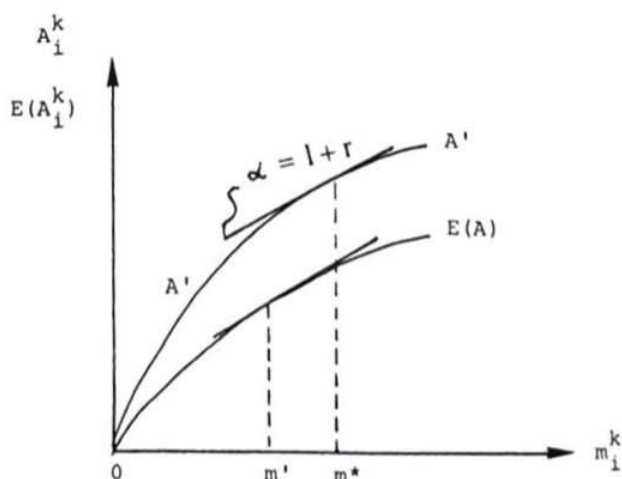
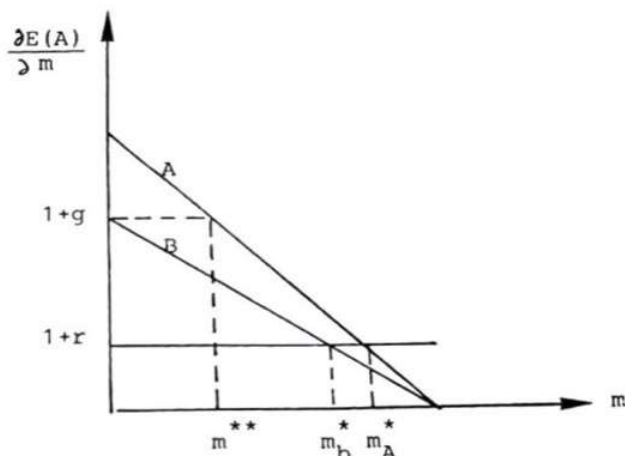

Fig. 2.

Litteratur:

- Aranson, Peter H. and Hinich, Melvin J. »Some aspects of the political economy of election campaign contribution laws«, *Public Choice*: 34 (1979), 435-461.
- Bental, Benjamin and Ben-Zion, Uri »Political contribution and policy - some extensions«, *Public Choice*: 24 (1975), 1-12.
- Ben-Zion and Eyton, Zeev, »On money, votes and policy in a democratic society«, *Public Choice*: 17 (1974), 1-11.
- Giertz, Fred. I. and Sullivan, Dennis H. »Campaign expenditures and election outcomes: A critical note«, *Public Choice*: 31 (1977), 157-162.
- Jacobson, Gary, C. »The Effects of Campaign Spending in Congressional Elections«, *American Political Science Review* vol. 7, (1978), 469-491.
- Olson, Mancur, *The Logic of Collective Action*, Harvard University Press, Mass. 1965.
- Palda, Kristian, S. »The Effect of Expenditure on Political Success«, *Journal of Law and Economics* vol. 18 (1975), 745-774.
- Silberman, Jonathan and Youchum, Gilbert, »The market for special interest campaign funds, an exploratory approach«, *Public Choice*: 35 (1980) 75-83.
- Stigler, George, J. »Economic Competition and Political Competition«, *Public Choice*: 13 (1972), 91-106.
- Welsh, William P. »The economics of campaign funds«, *Public Choice*: 20 (1974), 83-97.

Noter:

- 1) Stigler (1972) argumenterer at selv i to-parti systemer, bør der ikke anlægges en dikotom vinder-taber betragtning.
- 2) Vi skelner her ikke mellem løbende bidrag og bidrag ydet til valgkampagner.
- 3) Denne tvang (f.eks. i form af eksklusivaftaler) er dog basalt set ikke anderledes end tvangen til at bidrage til politi, forsvar etc.

Modtagne bøger:

Baiardelli, G. P. A., Informatik, kvalifikationsbarrierer og uddannelse - en case-undersøgelse, Forlaget samfundsøkonomi og planlægning, 1984.

Damkjær, S., Den reale socialismes anatomi, Akademisk Forlag, 1984.

Ingemann, J. H., Forskning, formidling og samfund - en analyse af forskningsformidlingen og dens vilkår i Danmark, Forlaget samfundsøkonomi og planlægning, 1984.

Kristensen, P. H., Horisonernes krise, Forlaget samfundsøkonomi og planlægning, 1984.

Lundvall, B. Å., H. Madsen og J. L. Pedersen, Teknologi mellem økonomi og politik, Blytmanns forlag, 1984.

Petersson, O., Folkstyrelse och statsmakt i Norden, Diskurs förlag, Uppsala, 1984.

Politica, 1984, nr. 1, Stormagterne.

Scheuer, S., Hvorfor stiger den faglige organisering? - Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1984.

Statens Jordbrugsøkonomiske Institut, Landbrugets placering i samfundsøkonomien - en foredragssamling, København, 1983.

Øvrige modtagne bøger vil blive anmeldt i kommende numre af Økonomi og Politik.

POLITICA

c/o Institut for Statskundskab
Universitetsparken, 8000 Århus C

15. årgang indeholder følgende temaer ud over anmeldelser og aktuelle enkeltartikler:

BOLIGPOLITIK Den danske bygge- og boligsektor står over for de vanskeligste problemer siden krigen. Dette rejser spørgsmål om sektorens tilpasningsmuligheder, samt om, hvorvidt man er i stand til at frembringe mere langsigtede løsninger i samspillet med administrationen og organisationerne. Indeholder blandt andet følgende artikler:
— Træk af den boligpolitiske beslutningsproces.
— Udviklingslinjer i byggeriet og boligpolitikken 1973-1982.

AMERIKANSK UDENRIGS-POLITIK Amerikansk udenrigspolitik er en af de vigtigste faktorer i den internationale økonomiske og politiske udvikling. Trods stor opmærksomhed kan det være svært at få et præcist billede af, i hvilken retning den bevæger sig. Indeholder blandt andet følgende artikler:
— Amerikansk økonomi og forholdet til Vesteuropa.
— Udviklingstendenser i amerikansk bistandspolitik.

MAGTEN I DANMARK Magten og dens fordeling er et af de centrale spørgsmål i den for den politiske videnskab, og intentionen med dette nummer er at give en redegørelse for, hvor magtforskningen står. Indeholder blandt andet følgende artikler:
— Massemediernes magt.
— Effektivitet og produktivitet i den offentlige sektor.

UNGDOMS-POLITIK Ungdomsår, ungdomsudvalg og ungdomsproblemer er baggrunden for dette temanummer. Ungdomspolitik er blevet et centralt område i det politiske system. Indeholder blandt andet følgende artikler:
— Unges uddannelse — målsætning og virkelighed.
— Ungdommen og statens residuelle rolle.

ABONNEMENTSPRISER FOR 15. ÅRGANG:

Studenterabonnement	kr. 125,00
Normalabonnement	kr. 155,00
Institutionsabonnement	kr. 180,00

POLITICA c/o Institut for Statskundskab
Universitetsparken, 8000 Århus C

Penge til ferien

Få en Solskinskonto. Med ekstra rente og låneret. Valutaservice med kontanter og rejsechecks.

ARBEJDERNES LANDSBANK
- for familiens trivsel

212-2

En dag finder De os måske også her...

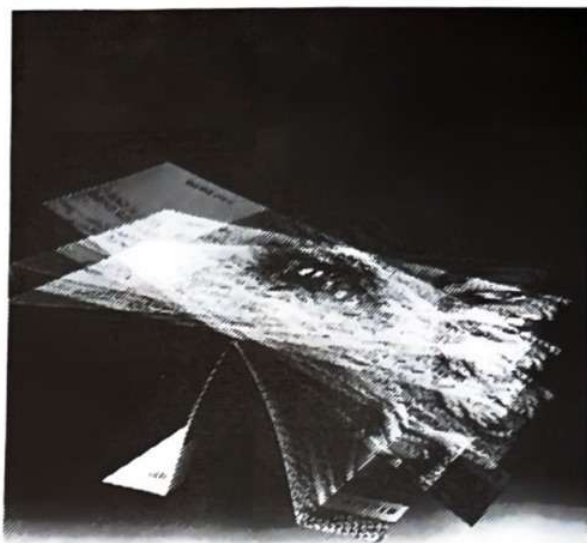
Selv de mest øde og usikrkelige afvige af verden kan en skønne dag glæde af aktivitet. Menneskets fantasi kender ingen grænser. Men det bliver fantasien hvis de finansielle realiteter ikke bringes ind i billedet.

Fremtiden, fantasien og viljen til at tage en del af ansvaret har gjort os til Danmarks største internationale bank. Op mod en fjerdedel af landets udlandsforretninger går gennem os. Og vi søger stadig nye veje.

HANDELSBANKEN

altid med i billedet

"Få noget at vide om de nye indekslån"

Hvordan virker indekslån?

Formålet med indførelse af indekslån er at billiggøre byggeri i starten, mod til gengæld år for år at forhøje ydelserne i takt med den almindelige løn- eller prisudvikling.

Indekslån er en ny låneform, som realkreditinstitutterne kan tilbyde til finansiering af de fleste arter af nyt byggeri. Herudover må indekslån finansiere enkelte ombygninger – blandt andet landbrugsejendomme og ejendomme til sociale og kulturelle formål.

Ring eller skriv til kreditforeningen

Det kan måske være svært at få overblik over de virkninger, et indekslån kan få på ens økonomi i forhold til den slags lån, vi er vant til. Vi har derfor fremstillet en brochure, der fortæller om de vigtigste regler ved indeksbelåning.

Vil De vide mere om de nye indekslån, skal De blot ringe til os. Eller De kan udfylde kuponen og sende den til den kreditforening der ligger nærmest Deres bopæl. Så sender vi omgående brochuren.

I Jylland

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV, Åstrupvej 13 Tlf. (04) 527000
6950 RINGKØBING, Hermingsvej 3 Tlf. (07) 320111
8800 VIBORG, Sct. Mathiasgade 1-3 Tlf. (06) 623333
9100 ÅLBORG, Boulevarden 43 Tlf. (08) 123877
8260 ÅRHUS NØRRE, J. Kongsgårdsvej 6 Tlf. (06) 148800

- og på øerne

**FORENEDE
KREDITFORENINGER**

Fynsområdet
Mageløs 2, Postboks 343,
5100 Odense C - Tlf. (09) 117777

Området øst for Storebælt
Otto Mønstedts Plads 11, Postboks 333,
1503 København V - Tlf. (01) 153434

JA, send mig den nye brochure om indekslån til bolig- og erhvervsbyggeriet.

Navn: _____
Stilling: _____
Gade: _____
Postnr.: _____ By: _____

I Jylland sendes kuponen til: Jyllands Kreditforening
og på øerne til: Forenede Kreditforeninger.

**Drejer det sig om noget
med penge?
Bankrådgiveren er altid
lige ved hånden!**

PRIVATbanken

Bankrådgiveren

A-interessent beviset - den sikre investering i dansk erhvervsliv...

Indsend kuponen og rekvirér A-interessent mappen, der indeholder fyldestgørende informationsmateriale, når 2. project offentliggøres.

Kuponen sendes til nærmeste Andelsbank eller Andelsbanken A/S,
Staunings Plads 1-3, 1643 København V.

Jeg rekvirerer hermed A-interessent mappen, når 2. project offentliggøres.

Navn: _____

Stilling: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____ Tlf. nr.: _____

ANDELSBANKENS ERHVERVSINVESTERING I S

Hvem siger, en pensionsordning skal koste penge?

Tal med SDS om en højt forrentet pensionsopsparing med skattefordel. Måske kan indbetalingerne hentes smertefrit inden for Deres nuværende budget.

Få vores nye rådgivningsbrochure
"Vore økonomiske muligheder, når vi står midt i tilværelsen."

SPAREKASSEN sds
